

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО, ФІНАНСОВОГО ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

УДК 343.4 (342.7)

DOI 10.32755/sjlaw.2021.03.018

Жулковський В. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
кінології та спеціальних дисциплін,

Територіально відокремлене відділення «Хмельницька філія
Академії Державної пенітенціарної служби», м. Хмельницький, Україна
ORCID: 0000-0001-9433-5298;

Ковальська П. Г.,

старший викладач кафедри кінології та спеціальних дисциплін,

Територіально відокремлене відділення «Хмельницька філія
Академії Державної пенітенціарної служби», м. Хмельницький, Україна
ORCID: 0000-0003-0578-2630;

Малінковська О. В.,

викладач кафедри кінології та спеціальних дисциплін,

Територіально відокремлене відділення «Хмельницька філія
Академії Державної пенітенціарної служби», м. Хмельницький, Україна
ORCID: 0000-0002-1054-0997

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У статті проаналізовано види юридичної відповідальності, яка настає за порушення антикорупційного законодавства в зарубіжних країнах. Зокрема, розкрито особливості притягнення до цивільно-правової, адміністративної та кримінальної відповідальності.

Досліджено закріплення різних видів відповідальності в нормативно-правових актах зарубіжних країн. Особливу увагу приділено питанню відповідальності юридичних осіб за вчинення порушення законодавства у сфері запобігання корупції.

Ключові слова: *корупція, антикорупційне законодавство, юридична відповідальність, кримінальна відповідальність, адміністративна відповідальність, цивільно-правова відповідальність, санкції, юридичні особи.*

Постановка проблеми. Суспільна небезпека правопорушень, які пов'язані з корупцією, їх поширення в органах публічної влади спричиняють недовіру громадян до владних інститутів та, в свою чергу, зумовлюють необхідність запобігання будь-яким виявам корупційного спрямування. В національному законодавстві є значна кількість нормативно-правових актів, які передбачають різні напрямки й форми запобігання корупційним правопорушенням, але це не дає очікуваного результату.

Через несприятливі умови для ведення бізнесу в Україні втрачено багато можливостей щодо залучення вітчизняних та іноземних інвестицій, упровадження передових технологій і підвищення економічного рівня держави.

Зазначені обставини зумовлюють важливість подолання корупції, що повинно бути одним з пріоритетних завдань державної політики. Використання досвіду зарубіжних країн, які досягли певного успіху в подоланні корупційних явищ, є надзвичайно важливим напрямком реформування національного законодавства, що сприятиме його вдосконаленню та більш ефективній боротьбі із корупційними порушеннями.

Одним з важливих аспектів, що потребує вдосконалення, є інститут юридичної відповідальності за порушення норм законодавства у сфері запобігання корупції, який з прийняттям оновленого національного антикорупційного законодавства зазнав змін, але окремі питання потребують подальшого доопрацювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, що стосуються відповідальності за порушення антикорупційного законодавства, розмежування видів відповідальності за подібні порушення досліджували такі вчені, як: В. А. Бабич, О. М. Бандурка, І. С. Бачинська, Т. Є. Василевська, А. В. Гайдук, В. М. Гарашук, В. Д. Гвоздецький, Ю. А. Дорогова, В. С. Журавський, В. А. Завгородній, В. А. Коновалов, Ю. А. Лавренюк, В. Я. Настюк, А. О. Селіванов та інші.

Протидія корупційним правопорушенням засобами адміністративного права стала предметом окремого дисертаційного дослідження О. В. Клока [1], адміністративно-правові засади діяльності прокурора щодо протидії адміністративним право-

порушенням, пов'язаним з корупцією в Україні, розглянуто в дисертації І. Н. Грабця [2].

Проблеми кримінальної відповідальності за корупційні злочини досліджували відомі вітчизняні вчені: Л. П. Брич, О. М. Грудзур, О. О. Дудоров, К. П. Задоя, Г. М. Зеленов, В. М. Киричко, М. І. Мельник, А. В. Мисливий, В. І. Тютюгін, М. І. Хавронюк та інші. Особливу увагу цьому питанню у своїх публікаціях приділив П. П. Андрушко.

Аналіз праць свідчить, що науковці значну увагу приділяли у своїх роботах питанням юридичної відповідальності за порушення норм антикорупційного законодавства, не всі висловлені вченими судження є безспірними, незначна увага приділяється й досвіду зарубіжних країн. Зазначене обумовлює важливість подальшого дослідження обраної теми для удосконалення національного законодавства, що в свою чергу сприятиме викориненню корупційних виявів в Україні.

Мета статті полягає в аналізі зарубіжного досвіду закріплення юридичної відповідальності за порушення антикорупційного законодавства (адміністративної, цивільно-правової та кримінальної) для вироблення пропозицій, які варто імплементувати в національне законодавство з метою його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Використання різних видів відповідальності за корупційні діяння (цивільної, адміністративної та кримінальної) є одним з найбільш важливих інструментів боротьби з цим негативним явищем як в Україні, так і в зарубіжних країнах. Перший вид відповідальності (цивільно-правової) передбачений в Цивільній конвенції про боротьбу з корупцією, яка була прийнята у 1999 році та ратифікована Україною в 2005 році [3].

Як вид юридичної відповідальності цивільно-правова відповідальність не була інтегрована в цивільне законодавство на відміну від адміністративної та кримінальної. Найчастіше цивільно-правові механізми передбачені не в цивільному, а в антикорупційному та іншому законодавстві. Наприклад, Словенія включила вимогу Конвенції ООН проти корупції [4] про обов'язкове антикорупційне застереження в національне законодавство. Саме в порядку цивільного судочинства за кордоном

часто здійснюється поповнення державного бюджету за рахунок стягнень, отриманих внаслідок притягнення до відповідальності за вчинення корупційних порушень (Австралія, Велика Британія, Словенія, США, Канада).

Значно ширше в зарубіжних країнах за вчинення корупційних дій стосовно як фізичних, так і юридичних осіб застосовується адміністративна відповідальність, норми про яку також можна зустріти в антикорупційному законодавстві, законах про конфлікт інтересів, кодексах про адміністративні порушення.

Важливим кроком, наприклад для Італії, стало прийняття Декрету від 21 листопада 2007 р № 231 «Про реалізацію Директиви 2005/60/ ЕС щодо запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей та фінансування тероризму» [5]. Зазначений законодавчий акт, який є основним у сфері боротьби з відмиванням грошей, акцентує увагу на «проникненні в сутність клієнта», тобто на процедурі, яка призначена для його оцінки, як незамінний чинник для ефективної боротьби з відмиванням грошей і активами незаконного походження.

Належна перевірка клієнтів вважається найбільш важливою профілактичною мірою, яка спрямована на боротьбу з відмиванням грошей. Законодавчим декретом № 231/2007 були внесені зміни до Декрету № 231/2001 «Про адміністративну відповідальність юридичних осіб, компаній і асоціацій» [6], яким в Італії була введена відповідальність компаній у разі шахрайства з боку їхніх співробітників, а також за інші види злочинів. Наприклад, за прийом грошей і використання грошових коштів, товарів або активів незаконного походження. Це означало, що кожна компанія, банк, страхова фірма, представники бізнесу, асоціації повинні вжити відповідних заходів для перешкоджання здійсненню таких злочинів їх співробітниками.

Неодноразове вчинення правопорушень веде до накладення санкцій: звільнення з обійманої публічної посади; зобов'язання щодо повернення незаконно отриманих грошей та обов'язок відшкодувати витрати казначейства. Раніше такі ж санкції були введені Законом від 10 квітня 2006 року «Про конфлікти інтересів членів уряду і вищих посадових осіб центрального уряду» [7], яким було закріплено «принцип несумісності» та відпові-

дальність за його порушення. Крім того, до осіб, які вчинили порушення на державній службі, може бути застосовано заборона обіймати окремі державні посади на період від 5 до 10 років.

Що стосується кримінальної відповідальності за порушення корупційного законодавства, то вона існує у всіх країнах, і перелік заборонених діянь корупційної спрямованості періодично доповнюється залежно від появи нових корупційних загроз та ризиків. Підтвердженням цього є прийняття нових законів про боротьбу з хабарництвом (Велика Британія), про протидію легалізації злочинних доходів (Австралія, Канада, Корея) або доповнення кримінального законодавства новими складами злочинів (Італія, Казахстан, Молдова, Словенія). Привертають увагу такі нові склади злочинів корупційного спрямування, як торгівля впливом (Вірменія, Грузія, Італія, Молдова, Естонія), незаконне збагачення (Молдова, Киргизстан), недекларування доходів (Грузія, Молдова), порушення правил державних закупівель (Грузія, Киргизстан, Естонія), порушення присяги державних службовців (Туркменістан), незаконне збагачення (Вірменія, Білорусь, Киргизстан, Молдова) тощо.

Існує особливість індивідуалізації покарання осіб, які порушили антикорупційне законодавство. Так, відповідно до новел Кримінального кодексу Казахстану до осіб, які вчинили корупційні злочини, в обов'язковому порядку застосовується довічна заборона обіймати посади на державній службі та в підприємствах, установах, організаціях, у статутному капіталі яких частка держави становить більше 50 %.

Крім того, на них не поширюються норми про умовне засудження, звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням сторін, встановленням поручительства і закінченням терміну давності. Особи, які вчинили корупційні злочини, позбавляються державних нагород, спеціальних, військових почесних та інших звань.

У Кримінальному кодексі Естонії за хабарництво, зловживання владою, вчинення кримінального економічного правопорушення та правопорушення, що підриває довіру до публічної влади, в обов'язковому порядку як додаткове покарання приз-

начається заборона заняття підприємницькою діяльністю строком від одного до п'яти років [8].

На сьогодні кримінальне законодавство Азербайджану, Грузії, Естонії доповнено нормами екстериторіального характеру про переслідування за корупційні діяння. Постійно збільшується кількість держав, які встановили кримінальну відповідальність за злочини, що здійснюються юридичними особами.

Різні міжнародні конвенції щодо юридичних осіб закріплюють відповідальність за всі відомі корупційні правопорушення. Включення таких приписів у кримінальні кодекси, на наш погляд, обумовлено високою небезпекою злочинів, які вчинені юридичними особами під час їх діяльності, які володіють більшими корпоративними ресурсами – фінансовими, організаційними, юридичними.

У зарубіжних країнах використовуються різноманітні механізми притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності, але найчастіше такі норми включаються до кримінальних кодексів.

Подібний підхід простежується практично у всіх випадках, навіть якщо ці заходи згідно із законом не є кримінальними покараннями, а відносяться до «інших правових наслідків вчинення злочину» (Швеція), «заходам примусового впливу, що застосовуються до юридичних осіб» (Азербайджан, Латвія), корпоративним (Фінляндія) або адміністративним штрафам (Аргентина).

Інший механізм впровадження інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб – прийняття спеціальних законів про кримінальну відповідальність юридичних осіб у державах, традиційно які належать до континентальної системи права, зокрема, це Закон Республіки Хорватії «Про відповідальність юридичних осіб за кримінальні злочини» 2003 р. [9], Закон Республіки Словенії «Про відповідальність юридичних осіб за кримінальні злочини» 2005 р. [10], Закон Чеської Республіки «Про кримінальну відповідальність юридичних осіб та кримінальне судочинство щодо них» 2012 р. [11].

Зазначені нормативно-правові акти мають спільні риси: визначають основні характеристики кримінальної відповідальності

ті юридичних осіб; перераховують склади злочинів, відповідальність за які несуть юридичні особи; передбачають подібні покарання, які можуть бути застосовані до юридичних осіб; містять відсилання до кримінального, кримінально-процесуального та кримінально-виконавчого законодавства, відповідно до яких здійснюється розслідування та розгляд кримінальних справ про злочини, вчинені юридичними особами, а також виконання призначених покарань здійснюються в загальному порядку.

Особливий інтерес викликають види санкцій для юридичних осіб, передбачені в галузевому законодавстві різних держав (адміністративному, податковому, кримінальному).

Найбільш розповсюдженим засобом фінансового характеру, який застосовується до юридичних осіб за порушення, що має корупційне спрямування, є штраф. Інші санкції вважаються нефінансовими, хоча в кінцевому рахунку всі вони здійснюють фінансовий або економічний вплив на юридичну особу, зокрема:

- позбавлення права на участь у державних угодах, наприклад заборону щодо подачі заяви на участь у договорах про державні закупівлі (Грузія, Польща, Чехія та ін.);

- включення юридичної особи у відкритий реєстр юридичних осіб, які вчинили корупційні правопорушення (Німеччина, Італія, Литва, США та ін.);

- позбавлення експортних привілеїв (США);

- заборона на ведення діяльності (практично всі країни);

- заборона на розпорядження цінними паперами (Словенія);

- корпоративний моніторинг (часто використовується Міністерством юстиції США) може бути частиною угоди про визнання провини юридичної особи і призвести до призначення незалежного корпоративного спостерігача, який є третьою особою (необов'язково судовим представником), що оцінює і контролює дотримання фізичною особою вимог угоди, розробленої з метою знизити ризик повторного вчинення нею неправомірних дій.

Фізична особа, зі свого боку, зобов'язана надавати такому спостерігачеві всю інформацію для вивчення та оцінки внутрішньої політики, практики і процедур, що діють у ній.

Встановлення подібного нагляду не виключає застосування до компанії фінансових санкцій;

– ліквідація юридичної особи як винятковий захід (Азербайджан, Грузія, Литва, Молдова, Словенія), хоча окремі юрисдикції (Німеччина) не передбачають ліквідацію, оскільки вона має далекосяжні наслідки соціального, трудового та економічного характеру;

– оприлюднення судового рішення, яке в багатьох державах здійснюється за рахунок юридичної особи, вироку в засобах масової інформації, на телебаченні, в інтернеті – цей захід має превентивний характер, переслідуючи ту ж мету, що й відкрита реєстрація факту звинувачення юридичної особи (Велика Британія, Литва, Молдова, Словенія, Сербія, Франція та ін.);

– пробація (або умовне засудження), призначаючи яку суд може вимагати від винного діяти надалі відповідно до умов, встановлених у наказі про пробацію (Велика Британія, Молдова, Канада).

За законодавством США та Великої Британії певні дії з боку юридичної особи-правопорушника можуть пом'якшити покарання або навіть звільнити її від відповідальності та санкцій на підставі угоди про відстрочення судового переслідування. Ця угода укладається в письмовій формі між правоохоронними органами і потенційною юридичною особою, що співпрацює зі слідством.

Якщо в США така практика існує вже тривалий час, то у Великій Британії вона була введена Законом «Про злочинність та суди» [12], 2013 р. На сайті Служби по боротьбі з шахрайством (Serious Fraud Office – SFO) оприлюднено Кодекс практики щодо використання так званої процедури відстрочення кримінального переслідування (Deferred prosecution agreements – DPA) [13], який було підготовлено спільно з Королівською прокуратурою.

Кодекс регулює питання, пов'язані з процедурою DPA, що надає можливість фізичній особі укласти в разі звинувачення її в кримінальному злочині (шахрайство, хабарництво та інші злочини економічної і корупційної спрямованості) угоду з прокуратурою про автоматичне призупинення кримінального переслідування. Причому процедура DPA може бути порушена як за ініціативою фізичної особи, так і за пропозицією прокурора. При цьому фізична особа зобов'язується виконати низку умов,

які можуть включати виплату грошового штрафу та компенсації, а також співробітництво щодо майбутнього переслідування фізичних осіб з числа співробітників, пов'язаних з цими злочинами. Невиконання встановлених умов тягне відновлення кримінального переслідування. Нова процедура застосовується тільки до юридичних осіб, а підставою укладення такої угоди є доцільність збереження діяльності фізичної особи, наявність публічного інтересу.

Процес застосування ДРА передбачає повну прозорість і контролюється судом. На завершення саме суд вирішує питання, чи підходить названа процедура в конкретній ситуації і чи є умови укладеної угоди справедливими, розумними та співрозмірними вчиненому порушенню.

У Великій Британії першу угоду про застосування ДРА терміном на три роки між Службою по боротьбі з шахрайством і ICBC Standard Bank було укладено Верховним Судом 30 листопада 2015 р. Згідно з судовим рішенням Standard Bank зобов'язаний виплатити уряду Танзанії компенсацію в сумі 6 млн дол. США, відсоток у сумі 1 046 196 дол. США, неустойку в сумі 8 400 000 дол. США, а також відшкодувати витрати, понесені Службою по боротьбі з шахрайством, у сумі 330 тис. дол. США.

Наявний і інший підхід законодавця, наприклад, чеський закон, прийнятий у 2012 р., що включає положення про «каяття юридичної особи», не поширює їх на вчинення корупційних злочинів – відповідно до ст. 11 Закону кримінальна відповідальність юридичної особи не знімається в разі пасивного і активного хабарництва або зловживання владою (ст. 331-333 Кримінального кодексу Чеської Республіки) [14].

Висновки. Підсумовуючи аналіз зарубіжного досвіду законодавчого регулювання боротьби з корупцією, запобігання та подолання діянь корупційного характеру, слід зазначити, що ефективність боротьби з корупцією певною мірою залежить від подібності підходів до цього негативного явища, подібності антикорупційних заходів, у тому числі підстави для притягнення до відповідальності та покарання, від гармонійності (якщо, звичайно, не досягнута уніфікація) законодавства. При цьому злочинець-корупціонер з однієї країни не зможе приховуватись в

іншій державі, а невідворотність покарання є однією з умов успішної протидії злочинності.

Значна частина злочинів корупційного характеру (принаймні за обсягом фінансових коштів) та пов'язаних з ними злочинів, таких як легалізація (відмивання) грошей, отриманих злочинним шляхом, торгівля людьми тощо, в сучасних умовах набули транскордонний характер.

Багато країн (Австралія, Азербайджан, Велика Британія, Грузія, Канада, Китай, США, Естонія) в зв'язку з цим оголосили універсальну юрисдикцію щодо корупційних злочинів, що передбачає право компетентних органів країни залучати до відповідальності осіб за відповідні діяння незалежно від місця їх знаходження.

Для України такий досвід законодавчого регулювання у сфері боротьби з корупцією становить певний інтерес, оскільки дає можливість знаходити можливі варіанти вирішення наявних проблем.

Список використаних джерел

1. Клок О. В. Протидія корупційним правопорушенням засобами адміністративного права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2016. 20 с. URL: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/10531/1/Klok_O_V_2016.pdf (дата звернення: 17.10.2021).

2. Грабець І. Н. Адміністративно-правові засади діяльності прокурора щодо протидії адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07. Київ, 2015. 20 с.

3. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 04.11.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text (дата звернення: 19.10.2021).

4. Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 19.10.2021).

5. On the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing : Directive of the European Parliament and of the council of 26 October 2005. № 2005/60/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:309:0015:0036:en:PDF> (дата звернення: 15.10.2021).

6. Disciplina della responsabilita' amministrativa delle persone giuridiche, delle societa' e delle associazioni anche prive di personalita'

giuridica: Legge 29 settembre 2000, № 300. URL: <http://www.camera.it/parlam/leggi/deleghe/01231dl.htm> (дата звернення: 15.10.2021).

7. Conflictos de intereses de los miembros del Gobierno y de los Altos Cargos de la Administración General del Estado : Ley de 10 de abril 2006, № 5/2006. URL: <http://www.boe.es/boe/dias/2006/04/11/pdfs/A13954-13961.pdf> (дата звернення: 15.10.2021).

8. Кримінальний кодекс Естонії від 06 червня 2002 р. URL: https://www.legislationline.org/download/id/6462/file/Estonia_CC_as_of_2002_ru.pdf (дата звернення: 15.10.2021).

9. O odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela Republika Hrvatska : Zakon od 12. Lipnja 2005 № 151/03. URL: <http://www.zakon.hr/z/110/Zakon-oodgovornosti-pravnih-osoba-za-kaznena-djela> (дата звернення: 15.10.2021).

10. O odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja : Zakon od 08.07.2005, Nos. 59/99. URL: http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/mp.gov.si/zakonodaja/angleski_prevodi_zakonov/071030_lia_bility_of_legal_persons.pdf (дата звернення: 17.10.2021).

11. O trestni odpovednosti pravnickych osob a řizení proti nim : Zákon od 22.12.2011, № 418/2011. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-418> (дата звернення: 18.10.2021).

12. Crime and Courts: Act 25.04.2013. URL: <https://bills.parliament.uk/bills/987> (дата звернення: 15.10.2021).

13. Офіційний сайт Офісу шахрайств Великої Британії. URL: <http://www.sfo.gov.uk> (дата звернення: 19.10.2021).

14. Коротюк О. В. Кримінальний кодекс Чеської Республіки. Київ: ОБК, 2020. 264 с.

Zhulkovskyi V., Kovalska P., Malinkovska O.

LEGISLATIVE REGULATION ANALYSIS OF LEGAL RESPONSIBILITY FOR VIOLATION OF ANTI-CORRUPTION LEGISLATION IN FOREIGN COUNTRIES

The article analyzes the types of legal liability for violation of anti-corruption legislation in foreign countries. In particular, the article reveals the peculiarities of bringing to civil, administrative and criminal liability.

The consolidation of different types of responsibility in the regulations of foreign countries is studied with its common and distinctive features. It is also established that as a type of legal liability, civil liability is not integrated into civil law, unlike administrative and criminal law.

Most often, civil law mechanisms are not provided in civil, but in anti-corruption legislation and other legislations. In foreign countries much more widely is applied administrative liability for the corruption actions against both individuals and legal entities, the rules of which can also be found in anti-

corruption legislation, laws on interest conflicts, codes of administrative violations. As for criminal liability for violating the corruption legislation, it exists in all countries, where the list of prohibited acts of corruption is periodically updated depending on the emergence of new corruption threats and risks.

The emphasis is placed on the fact that foreign countries use various mechanisms to bring legal entities to justice, but most often such rules are contained in criminal codes. Another mechanism for introducing the institution of criminal liability of legal entities is the adoption of special laws on criminal liability for legal entities, the common features of which are: the definition of the main features of criminal liability of legal entities; transfer of body of crime for which legal entities are responsible; references to criminal, criminal-procedural and criminal-executive legislation, according to which the investigation and consideration of criminal cases on crimes committed by legal entities, as well as the execution of sentences are carried out in the general order.

The article analyses the sanctions that can be applied in committing a corruption crime. Particular attention is paid to the liability of legal entities for violations of legislation in the field of prevention of corruption and sanctions applied to legal entities.

Key words: *corruption, anti-corruption legislation, legal liability, criminal liability, administrative liability, civil liability, sanctions, legal entities.*

References

1. Klok, O. V. (2016), Counteraction to a corruption violation by means of administrative law: PhD in Law thesis, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, available at: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/10531/1/Klok_O_V_2016.pdf (accessed 17 October 2021).

2. Hrabets, I. N. (2015), Administrative and legal principles of the prosecutor's activity on counteraction to administrative offenses related to corruption in Ukraine. National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine: PhD in Law thesis, Kyiv.

3. Council of Europe (1999), Civil Convention against Corruption dated 04 November 1999, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_102 (accessed 19 October 2021).

4. United Nations Organization (2003), United nations convention against corruption dated 31 October 2003, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (accessed 19 October 2021).

5. European Parliament (2005), Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council on the Prevention of the Use of the Financial System for the Purpose of Money Laundering and Terrorist Financing, available at: <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:309:0015:0036:en:PDF> (accessed 15 October 2021).

6. Italy (2000), *Disciplina della responsabilita' amministrativa delle persone giuridiche, delle societa' e delle associazioni arche prive di personalita' giuridica, a norms dell'articolo 11 della legge 29 settembre 2000, n. 300*, available at: <http://www.camera.it/parlam/leggi/deleghe/01231dl.htm> (accessed 15 October 2021).

7. Spain (2006), *On Regulation of the Conflicts of Interest of the Members of the Government and the Senior Officials of the General State Administration: Law of Spain dated 10 April 2006, № 5/2006*, available at: <http://www.boe.es/boe/dias/2006/04/11/pdfs/A13954-13961.pdf> (accessed 15 October 2021).

8. Estonia (2001), *Estonian Criminal Code dated 06 June 2002*, available at: https://www.legislationline.org/download/id/6462/file/Estonia_CC_as_of_2002_ru.pdf (accessed 15 October 2021).

9. Croatia (2003), *On the Liability of Legal Persons for Criminal Offenses of the Republic of Croatia, Law of Croatia dated 12 July 2005, № 151/03, Official Magazine no. 151/2003*, available at: <http://www.zakon.hr/z/110/Zakon-oodgovornosti-pravnih-osoba-zakaznena-djela> (accessed 15 October 2021).

10. Slovenia (2005), *On Liability of Legal Persons for Criminal Offenses, Law dated 08 July 2005 № 59/99, Official Magazine of the Republic of Slovenia*, available at: http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/mp.gov.si/zakono_daja/angleski_prevodi_zakonov/071030_liability_of_legal_persons.pdf (accessed 15 October 2021).

11. Czech Republic (2011), *On Criminal Liability of Legal Persons and Proceedings Against Them: Law dated 22 December 2011 № 418/2011*, available at: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-418> (accessed 18 October 2021).

12. United States of America (2013), *Crime and Courts: Act dated 25 April 2013*, available at: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/22/part/2/crossheading/publishers-of-newsrelated-material-damages-and-costs/enacted> (accessed 15 October 2021).

13. Official web-site of the UK Fraud Office, available at: <http://www.sfo.gov.uk/search.aspx?search=Deferred+prosecution+agreements&x=11&y=7ю> (accessed 15 October 2021).

14. Korotiuk, O. V. (2020), *Criminal Code of the Czech Republic, OVK, Kyiv*.